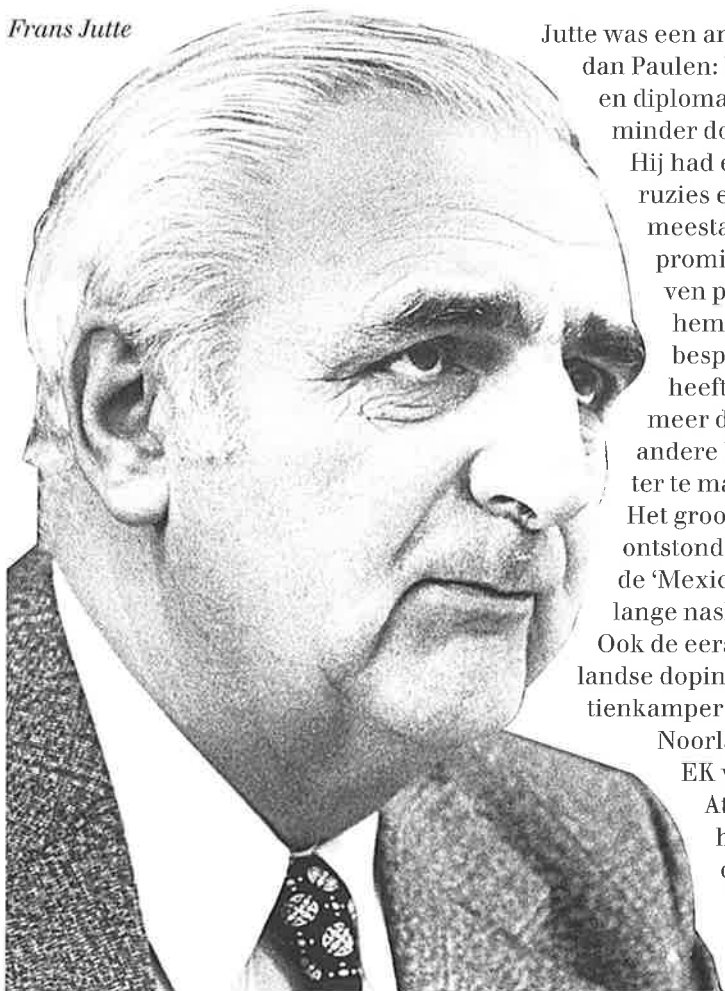

Roerige jaren

Frans Jutte

In 1964 koos de KNAU Frans Jutte tot voorzitter. Op dat moment had hij al een lange carrière als bestuurslid achter de rug. Jutte had tien jaar deel uitgemaakt van het Uniebestuur. Bovendien was hij twintig jaar voorzitter geweest van Vlug & Lenig uit Den Haag. Negen jaar leidde hij de Nationaal Technische Commissie (NTC). In de dertien jaar dat Jutte voorzitter was, had hij zitting in overkoepelende colleges als de Nederlandse Sport Federatie (NSF) en het Nederlands Olympisch Comité (NOC). Zijn sympathie voor vrouwenatletiek was duidelijk. Hij trouwde met de zevenvoudige verspringkampioene Rie Briejer. Jutte was voorzitter van de Eerste Nederlandsche Dames Athletiek Toerclub (ENDAT) en later van de Commissie Dames Athletiek (CDA). Het was niet toevallig dat de welbespraakte Hagenaar lid werd van het Women Committee van de IAAF. Als reserve-hoofdofficier was hij voorts vele jaren chef d'équipe van de Nederlandse afvaardiging naar de Intergeallieerde Militaire Kampioenschappen. Frans Jutte was met hart en ziel de atletiek toegewijd.

Frans Jutte

Jutte was een ander mens dan Paulen: bedachtzaam en diplomatiek maar minder doortastend.

Hij had een hekel aan ruzies en zocht meestal het compromis. Toch bleven problemen hem niet bespaard. Hij heeft daarmee meer dan enige andere Unievoorzitter te maken gehad. Het grootste tumult ontstond in 1968 met de 'Mexico-rel' die een lange nasleep kreeg.

Ook de eerste Nederlandse dopingaffaire met tienkampster Edward de Noorlander bij het EK van 1969 in Athene liet hem niet onberoerd. Tel daarbij de stormachtige vergaderingen

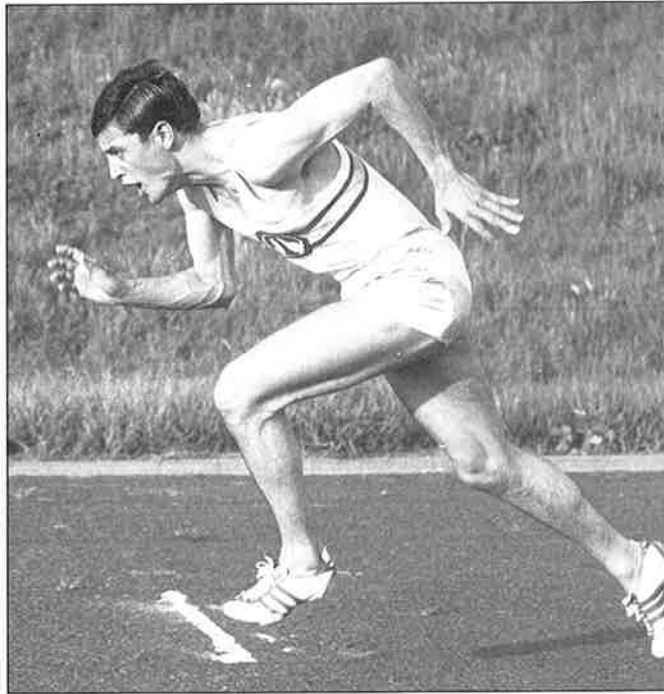
met het Unie-parlement en de grote problemen met oppositie voerende atleten en trainers. De conclusie is dan ook gerechtvaardigd dat Jutte het soms zeer moeilijk heeft gehad. De KNAU kreeg tijdens zijn voorzitterschap de naam van een door rellen geplaagde bond, waar altijd wel iets aan de hand was.

Nederland bleef achter

De Olympische Spelen van 1964 in Tokio waren de laatste op sintels. Zij waren voor Nederland evenals Rome niet zo succesvol. Tilly van der Zwaard deed het goed met de zesde plaats op de 400 meter (55,2). Gerda Kraan kon het huzarenstuk van Belgrado niet herhalen. De Europese kampioene kon de druk niet aan en eindigde op de 800 meter als zevende (2.05,8). Op die afstand bleef Janny van Eyk-Vos, ondanks een persoonlijk record van 2.05,7, buiten de finale. Het sprinttalent Frans Luitjes van de Haagse Trekvogels werd halve finalist op de 200 meter. Al in Japan openbaarden zich bij de Hagenaar symptomen van een kwaadaardige lymfklier-aandoening. Een jaar later overleed hij op 21-jarige leeftijd. Met tienkampster Eef Kamerbeek en discusswerper Cees Koch meende Nederland in Japan kanshebbers te hebben. Het liep anders. Kamerbeek moest tijdens de tweede dag van de tienkamp de strijd staken en ook Koch tobde met blessures.

In 1966 werden de Europese kampioenschappen in het Nép Stadion in Boedapest gehouden. De mannen presteerden matig. Alleen de 4 x 100 m estafetteploeg, met Piet Tamminga, Leo de Winter, Wim Blom en Rob Heemskerk, liep met 40,0 een nationaal record. In de finale werd het viertal met 40,7 seconden achtste en laatste. Bij de vrouwen viel Corrie Bakker met de vierde plaats op verspringen net buiten de prijzen (6,34 m). Marjan Thomas behaalde de zesde plaats op hoog (1,68 m). Ilja Laman bereikte de finale op de 800 meter. Zij finishte als zevende in 2.05,2. Achtste plaatsen behaalden Truus Hennipman-Cruiming op de 200 (24,5) en Lia Louer-Hinten op de 400 meter (55,0).

*Frans Luitjes
overleed
heel jong*

Veranderingen

Het aantal landenwedstrijden nam vanaf 1956 door het invoeren van Europacup-wedstrijden geleidelijk af. Slechts eenmaal bereikte een Nederlands team daarin de finale. Dat was in 1965 in het Duitse Kassel. Onze atletes speelden geen rol van betekenis en werden laatste. Volgens Ilja Laman liep zij daar 'de 800

meter van haar leven'. Zij werd tweede in 2.04,6. Hilda van Doorn behaalde ook de tweede plaats op de 400 meter in 54,6 seconden. De Europacup-wedstrijden zijn in de loop der jaren fors geëvolueerd. Het aantal deelnemende landen is door de politieke ontwikkelingen meer dan verdubbeld. Een klassenindeling met promotie- en degradatieregelingen werd ingevoerd.

De vierde plaats op verspringen in Boedapest was voor Corrie Bakker

Helaas konden de Nederlandse teams steeds minder meekomen. Zij bleven voornamelijk in de C-poule hangen. Een uitzondering vormden de meerkamp(st)ers die in EC-toernooien tot hoge klasseringen in staat bleken.

Veel publiek en veel deelnemers trokken de AAC-strandloop in IJmuiden en de AVRO-Cross in Hilversum. Het aantal lopers en loopsters steeg tot rond 10.000. De destijds populaire radio-verslaggever Dick van Rijn maakte zich voor de AVRO-cross uitermate verdienstelijk.

In 1965 werden de laatste B-kampioenschappen gehouden. Het was het einde van een echte 'klassieker'. In de B-klasse waren de atleten ondergebracht die tot de subtop behoorden. Ook veel A-klassers namen deel om te proberen op andere nummers te promoveren. Als beloning mochten de winnaars vaak meedoen aan de nationale kampioenschappen.

In recordtijd internationaal

Roelf van der Wijk, een hoogspringer uit Wildervank, was niet helemaal van talent gespeend. Dat was al gebleken tijdens schoolwedstrijden.

Hij was nog maar een paar weken lid van Nurmi, toen hij positief reageerde op het verzoek te assisteren bij het hoogspringen in de interlandwedstrijd tegen de Zwitsers van 1965.

Hij mocht in Groningen de zandbak aanharken en het scorebord bedienen.

Daarvan kwam echter niets terecht. De twee aangewezen atleten waren op het laatste moment verhinderd en wat doe je dan. Zo maakte Roelf van der Wijk zijn debuut als internationaal, in een trainingspak dat veel te groot was en op geleende spikes die ook niet pasten.

Olympische Spelen 1968

Velen waren het niet eens met de keuze van Mexico City, als plaats voor de Olympische Spelen van 1968. De kritiek richtte zich vooral op de hoge ligging van 2240 meter, op de armoede waarmee de wereld zou worden geconfronteerd en de studentenrellen die het land voortdurend in opspraak brachten.

In tegenstelling tot de langere afstanden was de ijle lucht voor de nummers tot en met de 400 meter en de springnummers een voordeel. Om te acclimatiseren verbleven de atleten een tiental dagen in het Zwitserse Sankt Moritz. Bovendien werd de reis naar Mexico vroeg gemaakt.

Mieke Sterk mocht eerst niet deelnemen aan het defilé tijdens de openingsceremonie. Zij had haar rok tot ver boven de knieën afgeknipt. Anderen volgden haar voorbeeld, waardoor de delegatieleiders hun besluit moesten terugdraaien. De minimode had zijn intrede gedaan. Mieke Sterk:

‘Wij droegen bejaardenkleding en liepen op hoge hakken.’

De Spelen verliepen voor Nederland niet slecht, al kwamen de opvallendste prestaties alleen van de vrouwen. Vier van de acht atletes zorgden zelfs voor een wereldrecord op de 4 x 100 meter. Wilma van den Berg, Mieke Sterk, Truus Hennipman-Cruiming en Corrie Bakker wonnen hun serie in 43,4. Dat was dezelfde tijd die vier USA-sprintsters even daarvoor hadden gelopen. Met de evenaring ontroonden zij de Russinnen (43,6). De volgende dag werden de Amerikaanse vrouwen met 42,8 alleen wereldrecordhoudsters. Nederland werd in de finale in 43,4, dezelfde tijd waarin de Russinnen brons veroverden, vierde.

Een scherp Europees- en Nederlands record was wél hun deel. Ondanks talloze aanvallen stond het Mexico-record aan het eind van de 20ste eeuw nog steeds. Aanvankelijk werd de ondankbare vierde plaats door het team als een teleur-

stelling ervaren. Naarmate de jaren verstreken, kreeg de prestatie ook voor hen steeds meer glans.

In Mexico rondden de tijdwaarnemers de volautomatische elektronische tijden op 1/10 seconde naar beneden af. Evenals in Tokio 1964 verbood de IAAF de elektronische tijden bekend te maken. Later zijn deze alsnog uit de archieven gekomen. De serietijd van 43,4 werd 43,44 en de 43,4 uit de finale 43,49.

De Limburgse Maria Gommers was het aan haar stand als wereldrecordhoudster op de 1500 meter verplicht in Mexico te schitteren. Dat deed zij ook, al liet zij de Nederlandse kolonie hierop lang wachten. Na een adembenemende eindsprint veroverde zij brons op de 800 meter in 2.02,6. Deze tijd was door haar trainer Ben Kusmic tot op de tiende seconde voorspeld. Het was jammer dat haar specialiteit, de 1500 meter, in Mexico City nog niet op het programma stond.

Van veertien kogelstootsters werd Els van Noorduyn achtste met 16,25 meter. De 20-jarige Haagse Mirna van der Hoeven liep een geweldige 400 meter in de nationale recordtijd van 52,6 (electronisch 52,68). Goed voor een plaats in de finale. Een ereplaats lag binnen haar bereik.

Zij had echter zo veel van haar krachten gevegd in de serie en halve finale dat zij laatste werd in 53,0 (electronisch 53,02). Edward de Noorlander eindigde op de tienkamp als negende.

Het opzienbarende nieuws kwam echter niet uit het Azteken-stadion, maar uit het Olympisch vrouwenkamp, in 1968 nog écht achter prikkeldraad, met de bekendmaking dat de Tilburgse Lia Louer-Hinten niet zou starten vanwege zwangerschap.

Het was een Olympische primeur die wereldwijd de voorpagina's haalde. Starten was uitgesloten, maar blijven mocht zij wel. Vele jaren later heeft uw scribent Lia Louer er nog eens over aangeschoten met de voor de handliggende vraag, maar het antwoord was duidelijk: *‘Nee, ik heb het echt*

niet geweten.’ Bijna zeven maanden na de Spelen, op 29 april 1969, werd zoon Marco geboren. Dat was háár gouden medaille.

Merkwaardig was dat in de uitslag van de marathon in Mexico de naam van coach Ton Eykenboom stond vermeld. Volgens het officiële rapport was hij na ongeveer tien kilometer uitgestapt. Met zijn tijd van 33.56,8 over de eerste tien kilometer behoorde hij tot de besten.

Ton Eykenboom daarover:

‘Door het grote aantal Nederlandse roeiploegen dat naar de Spelen van Mexico werd gezonden, moest er een evenredig aantal “eigen” coaches worden meegestuurd, want iedere roeier of roeiploeg wil een eigen begeleider. Volgens de geldende normen kon slechts een beperkt aantal coaches mee. Daarom werd op hoog niveau besloten mij als deelnemer op de marathon in te schrijven.’

‘Mijn eigenlijke taak was als atletiekcoach mee te gaan met marathonloper Aad Steylen. Ik kreeg in Mexico allerlei zaken toegevoegd die met mijn “start” op de marathon verband hielden, waaronder een aantal bidons. Ik ben echter niet aan de start verschenen. Hoe mijn naam toch in de uitslag is gekomen, is voor mij nog steeds een raadsel.’

In Mexico City ontstond een ernstig conflict tussen het NOC en de Limburger Sjeng Collard, verzorger van de wielrenners en privé-masseur van Maria Gommers. Hij had op eigen initiatief vitamine-injecties gegeven. Collard werd uit zijn functie gezet en teruggestuurd naar Nederland. Dat was niet het enige probleem. De door het NOC aangestelde masseur was een misleun. Pogingen atletiekmasseur Evert Wijburg in te schakelen vonden bij het NOC en chef de mission Anso Dokkum, geen gehoor. Maar de KNAU kende veel grotere problemen.

Els van Noorduyin in finale

Mirna van der Hoeven... uitgeput na 400 meter -finale

Mexico 1968

V.l.n.r.: Corrie Bakker, Mieke Sterk, Wilma van den Berg, Truus Hennipman-Cruiming... wereldrecord was van korte duur

Lia Louer-Hinten... zwanger

Het 'drama Westphal'

Opzienbarend was de rel waarmee de KNAU aan de vooravond van de Spelen werd geconfronteerd. Het trieste conflict ontstond kort voor het vertrek tussen chef d'équipe Jo Moerman en trainer Wil Westphal. Zij kregen problemen over de taakverdeling en de tweede coach. Het leidde tot een onmiddellijk opstappen van Westphal. De 'kwestie Westphal' was geboren. De gevolgen bleven niet uit. Zij woekerden voort tot ver in 1969 en hadden ook bestuurlijke consequenties. Over die woelige dagen schreef ik (Bart Kappenburg) in De Atletiekwereld een uitvoerig verhaal dat – in chronologische volgorde – aangeeft wat precies is gebeurd:

Vrijdag 20 september:

De bijeenkomst van de Olympische ploeg aan de vooravond van het vertrek aan de Haagweg trekt grote belangstelling van familie, media en officials, KNAU-voorzitter Frans Jutte is ook aanwezig. Om 21.00 uur maakt NOC-directeur Ad Paulen aan alle drukte een einde.

In het motel, waar Jo Moerman en Wil Westphal op dezelfde kamer zijn ingedeeld, voeren beiden 's avonds om elf uur een gesprek. Daarbij is ook Ton Eykenboom, die op het laatst als coach aan de ploeg is toegevoegd. Onderwerp van gesprek is de taakverdeling en de competentie van de trainers na aankomst in Mexico. Westphal en Moerman komen echter niet tot overeenstemming, waarna Westphal laat weten de consequenties te aanvaarden. Hij zegt: "ik ga weg", biedt vervolgens Ton Eykenboom aan hem de volgende ochtend de nodige gegevens te verschaffen, schudt zijn gesprekspartners de hand, wenst hen veel succes en gaat naar huis. Nog in het motel belt Westphal de al zijn pyama gestoken assistent van de chef de mission, Pennink, en deelt hem via de huislijn mee niet naar Mexico te gaan. Hij belt vervolgens het NOC en verzoekt de nachtconciërge om directeur Paulen bij aankomst te verwittigen.

Zaterdag 21 september:

Ver na middernacht licht de heer Pennink de secretaris-penningmeester van het NOC, de heer van der Ploeg, in. Deze belt in het holst van de nacht Westphal uit zijn bed en vraagt hem 's ochtends toch weer naar het motel te komen voor een gesprek. Westphal zegt dat toe. Hij komt na een hazenslaapje om half acht aan in het motel, maar treft daar niet de officials die hij denkt te ontmoeten. Hij ziet wel allerlei mensen, die hij op dat ogenblik liever niet ziet. Westphal laat de heer Kerdel, vice-voorzitter van het NOC, oproepen. Als deze nog niet aanwezig blijkt te zijn, laat hij een briefje voor hem achter. Westphal gaat dan van het motel naar Schiphol, haalt zijn Olympische bagage terug en vertrekt hevig geëmotioneerd opnieuw naar huis. Kort voor het vertrek van het vliegtuig wordt de Nederlandse atletiekploeg geïnformeerd. Met betraande ogen stappen de atletes volslagen ontredderd in de Olympische chartermachine van de KLM. Frans Jutte weet op dat moment nog steeds van niets. In de veel beluisterde Vara-uitzending "Tussen start en finish" maakt Rien Bal het conflict wereldkundig. Direct daarna wordt Jutte door het ANP ingelicht. Op dat moment zweeft de KLM-vogel al boven de Atlantische Oceaan. Een nerveuze Wil Westphal wordt 's avonds door Bob Spaak voor de televisie gesleept. Dan weet heel Nederland van de commotie.

Zondag 22 september:

Spoedig na aankomst in Mexico wordt na intern beraad door chef de mission, Anso Dokkum, aan het NOC-hoofdkwartier in Den Haag medegedeeld dat op de komst van Westphal geen prijs meer wordt gesteld en dat de voorkeur als plaatsvervanger uitgaat naar Jacob Dikken, trainer van o.a. Wilma van den Berg.

Maandag 23 september:

Zonder kennis te hebben van de boodschap van de chef de mission wordt in overleg tussen NOC- en KNAU-top het voorstel gelanceerd om Westphal op "aangepaste voorwaarden" alsnog naar Mexico te laten vliegen. Maar nadat duidelijk is geworden, dat de hoogste baas van het olympisch gezelschap al 24 uur eerder vanuit Mexico had laten weten dat Westphal niet meer welkom was, wordt het voorstel ingetrokken. Koortsachtig wordt geprobeerd de 35-jarige Jacob Dikken vrij te maken van zijn baan als onderwijzer. Bij huize Westphal wordt een telegram bezorgd uit Mexico met de tekst: "Kom alstjeblijft" Was getekend: "de dames-estafetteploeg". Tot zover het verslag in de Atletiekwereld.

Het antwoord van Westphal kregen de vrouwen niet te zien. Chef de mission Dokkum had het telegram met opzet achtergehouden. Wat niemand voor mogelijk had gehouden, gebeurde op 19 oktober. De estafetteploeg, waarvan de atletes individueel niet tot de wereldtop behoorden, bleek verre van aangeslagen. De vier vrouwen waren zelfs extra gemotiveerd. Het resultaat was het al genoemde wereldrecord van 43,4. Dit gebeurde weliswaar onder leiding van Jacob Dikken, maar dankzij Westphals 'ingeslepen wissels'. Westphal zag het allemaal met eigen ogen gebeuren. Hij zat naamloos op de tribune. De destijds bekende accu-fabrikant Kurt Vyth die ook een wielerploeg sponsorde, had de reis van Westphal naar Mexico betaald.

Truus Hennipman: 'Individueel waren we geen wereldklasse. Door duizenden keren op wissels te oefenen zijn we zo ver gekomen. Dat was de verdienste van Westphal.' Corrie Bakker: *'Op de dag van de finale was ik zeer nerveus. Wil Westphal had het vermogen om je gerust te stellen. Ik heb hem die dag erg gemist.'*

De saamhorigheid was zo groot dat de ploeg eind 20ste eeuw nog geregeld bij elkaar kwam. Begin december 1968 liet een door de KNAU ingestelde neutrale commissie van onderzoek weten dat Jo Moerman op kritieke momenten niet de houding had aangenomen die van hem als chef d'équipe mocht worden verwacht. Bovendien werd hem verweten dat hij niet voldoende stressbestendig was gebleken. De commissie was verder van oordeel dat sprake was geweest van onbegrijpelijke communicatiestoornissen tussen bestuurders onderling en tussen bestuurders en coaches. De commissie liet Westphal evenmin vrijuit gaan. Met enig begrip voor zijn grieven die men als verzachtende omstandigheden aanmerkte, kreeg hij te horen dat het wel degelijk zijn plicht was geweest, de ploeg naar Mexico te vergezellen. De KNAU ontsloeg Westphal eind 1968 wegens het ontbreken van een basis voor verdere samenwerking. Moerman heeft ooit laten weten dat hij bewust KNAU-voorzitter Jutte niet had ingelicht. Hij vond dat op het moment dat het meningsverschil escaleerde, de ploeg al aan het NOC was overgedragen en de verantwoordelijkheid dus dáár lag. Het formele standpunt deed de onderlinge verhouding geen goed.

Jan Kleyn (links) met Wil Westphal

Staartje

Het muisje kreeg nog een lange staart. Atleten voerden als 'groep Lievense' heftige oppositie, verwoord door 400 meterkampioen Fred van Herpen. Zij wilden Westphal terughalen. De groep had echter al veel sympathie verspeeld door het luidruchtig aanheffen van anti-leuzen voor het gebouw, waar voorzitter Jutte werkzaam was.

In de buitengewone KNAU-vergadering van 14 december 1968 werd het rapport van de onderzoekcommissie unaniem aanvaard. Maar de in het rapport geuite kritiek bracht veel commotie teweeg. De Uniebestuurders en NTC-leden kregen per motie het advies bij de volgende jaarvergadering hun functies ter beschikking te stellen. In deze met grote meerderheid uitgesproken motie was wel de clausele opgenomen dat de leden van het demissionaire bestuur en de NTC hun kandidatuur opnieuw mochten stellen. Uiteindelijk werd, na felle discussies en verhitte debatten, het beleid van het bestuur inzake de 'kwestie Westphal' door de vergadering goedgekeurd.

Na afloop van de vergadering lieten negen top-atleten een brief circule-

Rijn van de Heuvel na de finale 400 meter in Groningen. Spikes getuigen van een stil en ludiek protest

ren met een ultimatum. Zij weigerden naar de Europese kampioenschappen van Athene te gaan, voor

landenwedstrijden uit te komen en centrale trainingen te bezoeken, tenzij Westphal als hun coach zou optreden.

In de op 11 maart 1969 gehouden jaarvergadering barstte toch de bom. De districtsvoorzitter van Noord-Holland Van Driel bepaalde de sfeer door op te merken:

'Meneer de voorzitter, achter uw tafel zit een aantal mensen, met wie niet te praten valt.'

Hij kreeg prompt lik op stuk, want de vergadering verkoos Bram Koster als penningmeester boven de zittende Jo Breumelhof.

Dat was voor drie bestuursleden, vice-voorzitter Wim Dijkstra, vele jaren een boegbeeld van de Unie, Nic Lemmens en NTC-voorzitter Piet van der Heyden aanleiding,

staande de vergadering, hun functies ter beschikking te stellen. Zij zagen geen basis voor een samenwerking met de progressieve Bram Koster die sympathiseerde met de Westphal-groep. Het felle protest van bestuurszijde tegen de democratische verkiezing van Koster zorgde voor veel commotie. Een betoog van topatleet Sjouk Tel een gesprek tot stand te brengen met Westphal en de rebellerende atleten kreeg wel een goed onthaal.

Niemand kon echter bevroeden dat daarmee de voedingsbodem was gelegd voor een vervolg van het conflict. *'Dit was één van de moeilijkste vergaderingen uit mijn bestuurscarrière. Ik hoop vurig op betere tijden'*, sprak Frans Jutte na afloop van de zenuwslappende en emotionele marathonzitting. Vóór de aanvang van de tweede dag van de Nederlandse kampioenschappen van 1969 liet NTC-voorzitter en Uniebestuurslid Jan Kleyn weten dat de gesprekken waren mislukt. Voor hem was de maat vol. *'Voor Westphal is'* – aldus Kleyn – *'in de KNAU geen plaats meer tot aan de Spelen van München in 1972.'* De vlam sloeg meteen weer in de pan. Zes leden van de groep Lieveense weigerden enige uren later in het Groninger Stadspark demonstratief op het erepodium te verschijnen voor het in ontvangst nemen van hun medailles.

Het publiek gaf met luidkeels boegeroep uiting aan zijn ongenoegen over de houding van de atleten. Maanden later kwam alsnog een gesprek met de Top Atleten Commissie en Westphal tot stand, waardoor de lucht opklaarde. Wil Westphal was niet langer persona non grata. Vijf jaar later betrof de KNAU hem weer bij de centrale trainingen. De vele en uitgebreide, veelal negatieve publicaties in dag- en weekbladen over de conflicten, hadden de KNAU geen goed gedaan.

Unieraad ingesteld

De al genoemde commissie van onderzoek had geadviseerd de structuur in de KNAU te veranderen. Het advies werd opgevolgd. De structuurcommissie stond onder leiding van vice-voorzitter Hans

Koomen, met als leden Michiel van de Wege, Coby Schulenberg, Hans Hendriks en Nico Egas. In plaats van afgevaardigden van de districten bestond het KNAU-parlement voortaan uit een Unieraad, waarvan de leden op de jaarlijkse districtsvergaderingen door de clubs werden genomineerd en gekozen. Voor de te machtige Nationale Technische Commissie (NTC) met haar subcommissies kwamen bestuurscommissies in de plaats.

De TC-voorzitters werden voortaan uit een door de Unieraad samengestelde groslijst gekozen. Zij werden meteen lid van het bestuur dat daarvoor ineens uit elf leden kwam te bestaan. Het voorstel de districten te vervangen door regio's viel (nog) niet in goede aarde, maar wel ging het aantal districten terug van negen naar vijf.

Saillant is dat vanaf 1970 de leiding van de Unieraadsvergaderingen in handen kwam van een door de Unieraad uit haar midden gekozen persoon. In dit geval was dat de als vice-voorzitter afgetreden Hans Koomen. Vanaf 1977 was alles weer bij het oude en kreeg de KNAU-voorzitter weer de leiding van het atletiekparlement.

Gezellig weekendje voorbij

Met de structuurwijziging verviel ook de jaarlijkse Technische Vergadering in Krasnapolsky die sedert 1934 voorafging aan de Jaarlijkse Algemene Vergadering.

Vele gedelegeerden waren niet uit de hoofdstad afkomstig. Voor de meesten van hen betekende het afschaffen van de technische vergadering tevens het einde van een 'gezellig weekendje Amsterdam'. De bijeenkomst op zaterdag was vaak meer een praatcollege dan een vergadering. Bovendien duurde die veelal eindeloos.

Met uitzondering van die ene keer dat de afgevaardigden tot hun verbazing reeds om half drie op de Dam stonden. Voetballiefhebber Paulen had kaarten bemachtigd voor de wedstrijd Nederland-België en had de agenda in sneltreinvaart afgewerkt.

Jo Moerman was 35 jaar NTC-secretaris

Jo Moerman een factotum

Jo Moerman, een vrijgezelle bankmedewerker uit Amsterdam, was een allesweter en alleskunner. Hij was 35 jaar (1935-1970) secretaris van de Nationaal Technische Commissie. Moerman vestigde daarmee in 100 jaar KNAU een record.

Hij fungeerde vijfmaal als chef d'équipe van de Nederlandse Olympische atletiekploeg en was zes keer teamleider bij Europese kampioenschappen.

Atletiek zonder Moerman was ondenkbaar. Zijn activiteiten zijn van grote betekenis geweest voor de KNAU. Dat komt tot uitdrukking in de vijf keer dat hij, samen met anderen, de Kolonel Thompson Beker ontving, de hoogste onderscheiding in de Unie. Door zijn autoritaire optreden was hij echter niet bij iedereen geliefd.

In 1960 volgde zijn benoeming tot erelid. In 1969 werd hem in het Amsterdamse Hilton een groots afscheid bereid. De IAAF onderscheidde hem in 1974 met de 'Veterans Pin'. Jo Moerman overleed in 1981.

De 'Vereniging Vrienden van de KNAU' eerde zijn nagedachtenis met de instelling van de 'In Memoriam Jo Moerman-bokaal'. In 1996 werd de wisselprijs voor de vijftiende en laatste maal uitgereikt. Annie Schmitz-Broekhoff nam de beker voorgoed mee naar huis.

Statistieken

Jo Moerman begon in 1944 met het uitgeven van jaarranglijsten, waarin de beste prestaties en de Nederlandse kampioenen stonden vermeld. De boekjes gingen als warme broodjes over de toonbank. Koos Koumans zette zijn werk vanaf 1971 voort. Dag en nacht was hij met cijfers in de weer. Zijn deskundigheid was groot. Zijn archief omvatte vele boeken, tijdschriften en ander wetenswaardig documentatiemateriaal. 'Ik (A.H.) ben enkele malen op zondag bij Koumans op bezoek geweest. Steevast zei hij: *'je mag komen maar om vijf uur moet je zijn vertrokken, want dan beginnen de uitslagen binnen te komen.'* Zijn laatste boekje verscheen in 1988. Na zijn overlijden in 1989 is het tijdverslindende karwei door de 'Werkgroep Statistiek' overgenomen. Een zestal statistici hield zich daarna bezig met ranglijsten en andere belangrijke feiten. De opzet veranderde door het publiceren van meer gegevens. Het boekje werd een jaarboek. Jo Moerman en Koos Koumans maakten gebruik van de schrijfmachine. Nu is de computer niet meer weg te denken. Van de hand van Aad Heere verscheen in 1986 het *Recordboek*. Hierin zijn alle Nederlandse records opgenomen van 1986 tot 1992. Dat geldt ook voor de nummers, die niet meer op de huidige recordlijsten voorkomen.

Unieke 1500 meter vrouwen

Men zou bijna vergeten dat in het tumultueuze jaar 1969 ook nog aan atletiek werd gedaan. Bij de Europese kampioenschappen in het Karaiskakis stadion in Athene stond voor het eerst de 1500 meter voor vrouwen op het programma. Met een imponerende eindsprint kwam Maria Gommers op deze afstand als tweede over de eindstreep in 4.11,9. Maria Gommers na haar race: *'Ik was zo bang geweest vijfde of zesde te worden. Wat ben ik gelukkig met die zilveren medaille.'* Voor Nederland werd deze 1500 meter een bijzondere gebeurtenis met de vijfde plaats voor Ilja Keizer-Laman (4.13,3) en de negende voor Anneloes Bosman (4.17,6).

Op de vijfkamp eindigde Marjan Thomas als vijfde. De 17,28 meter van Els van Noorduyt bij kogelstoten was goed voor de zesde plaats. Na Maria Gommers kwam een tweede zilveren medaille in handen van Wilma van den Berg. Zij liep de 100 meter in 11,7. Op de 200 meter werd zij vierde in 23,5. Voor het eerst controleerde men bij de EK op doping. Rauw op het KNAU-dak viel de boodschap dat van de dertig controles alleen die van tienkamer Edward de Noorlander positief was uitgevallen. Daarover meer in dit hoofdstuk.

*Wilma van den Berg:
Tweede op EK in Athene*

*Zesvoudige
kampioene
Marjan Thomas*

Wilma van den Berg verbeterde of evenaarde van 1967 tot 1977 zeven keer het nationaal record op de 100 meter en vijfmaal op de 200 meter. Zij werd zeven keer Nederlands kampioene op de 100 en behaalde zes titels op de 200 meter. Wilma van den Berg werd als 16-jarige lid van De Keien in Uden. In de beginjaren maakte zij bij de krachttraining gebruik van met cement gevulde verfblikken die als halters dienden.

Dopingbeschuldigingen

Bij het EK van 1969 in Athene brandde op het grote scorebord minuten lang in verschillende talen de mededeling: *'Correctie uitslag tienkamp: Atleet De Noorlander, startnummer 443, is wegens overtreding van regel 144, doping, geschrapt in de uitslag van de tienkamp.'*

De simpele regels veroorzaakten een pijnlijke stilte in het tot de laatste plaats bezette stadion. Volgens de organisatie was geen twijfel mogelijk. De contra-expertise zou ook het gebruik van een verboden middel hebben aangetoond. Het farmacologisch laboratorium in Nijmegen kwam echter tot de conclusie dat De Noorlander niets te verwijten viel. Professor Van Rossum van dit instituut had voor het Griekse onderzoek geen goed woord over. Het was hem gebleken dat het om een onschuldig vitamine B-preparaat ging. De Noorlander had dit geslikt op aanraden van zijn clubarts. Buitenlandse experts lieten van het onderzoek en van de IAAF-regelgeving ook geen spaan heel.

De KNAU zette eveneens vraagtekens bij de procedure en ging de strijd aan met de IAAF. De Noorlander bleef gewoon sporten. In datzelfde jaar deed hij met AVR mee aan de Nederlandse clubkampioenschappen.

De IAAF legde alle verwijten naast zich neer en dreigde zelfs met een levenslange schorsing. Officieel heeft De Noorlander nooit bericht ontvangen van een schorsing. Toch ontving de KNAU op 11 mei 1970 een brief van de IAAF dat de schorsing per 1 juni 1970 was opgeheven. Zonder excuus! Zonder rehabilitatie! Zijn zesde plaats bij het EK van Athene kreeg hij echter niet terug. De nu in Portugal wonende De Noorlander lijkt het slachtoffer te zijn geworden van onwetendheid en arrogantie. Hij had de pech te moeten optornen tegen autoritaire bestuurders, in een tijd dat de IAAF nog geen dopingreglement en geen beroepsmogelijkheid kende. In 1993 werd Erik de Bruin van dopegebruik beschuldigd, na een controle tijdens een wedstrijd in Keulen. Het resultaat was voor de IAAF aanleiding de KNAU op te dragen De Bruin uit te sluiten van deelneming aan het WK in Stuttgart. De IAAF liet verder weten dat indien De Bruin niet van starten afzag, de gehele Nederlandse ploeg van het WK zou worden uitgesloten. Het Uniebestuur kon niet om dit dreigement heen en haalde De Bruin van de deelnemerslijst. Evenals De Noorlander heeft ook Erik de Bruin al het mogelijke gedaan zijn onschuld aan te tonen en zijn schorsing van vier jaar ongedaan te maken. De tuchtcommissie van de KNAU sprak De Bruin wegens het ontbreken van voldoende wettig en overtuigend bewijs vrij. De beroepscommissie van de IAAF had hieraan geen boodschap en handhaafde de schorsing. Het was inmiddels wel 1995. Het betekende het einde van de sportcarrière van de man die bij het EK van 1990 en het WK van 1991 zilver had behaald op discuswerpen. Korte tijd later nam de KNAU De Bruin op in het trainerskorps van de bond. Het dienstverband was van korte duur. De Bruin stapte binnen het jaar op. Later fungeerde hij nog enige tijd als TV-commentator.

Frank Perri werd bij de nationale indoorkampioenschappen van 1994 op doping betrapt, nadat hij het Nederlands record op de 60 meter had verbeterd. Perri verklaarde dat de positieve uitkomst het gevolg was van het slikken van een vitaminepreparaat, waarvan hij niet wist dat dit een verboden stof bevatte. De tuchtcommissie van de KNAU schorste hem voor drie maanden. Zijn nationaal record werd niet erkend.

Wilma van Onna moest in 1999 haar zilveren medaille inleveren die zij won bij de NK-veldlopen in Heerde. Zij had een geneesmiddel tegen verkoudheid gebruikt waarin een efedrine-achtige stof voorkomt. Het gebruik daarvan is binnen de atletiek een licht vergrijp dat – bij een eerste overtreding – bestraft wordt met een openbare berisping. In 1999 werd Troy Douglas van dopegebruik beschuldigd. Bij een controle bij de NK in Apeldoorn werd nandrolon aangetroffen in zijn urine. De contra-expertise gaf hetzelfde resultaat. Douglas bleef ontkennen het verboden middel bewust te hebben gebruikt. Hoe het een en ander afloopt, zal pas in de loop van het jaar 2000 bekend zijn.

Doping is niet van de twintigste eeuw. Griekse militaire koeriers in de oudheid dronken al ‘heksenmelk’ en beschikten daardoor over een langere adem. In de oudheid probeerden Griekse deelnemers aan de Olympische Spelen de wedstrijd naar hun hand te zetten door het eten van rood vlees, gegiste honing, kaas en verschillende kruiden. Van atleten uit die tijd is ook bekend dat wanneer zij last hadden van hun milt, zij aftreksels van kruiden slikten. Wanneer dit niet hielp, werd op de huid bij de milt een bepaald soort paddestoel verbrand. Tweeduizend jaar vóór Christus gebruikten Indianen in Amerika al coca-bladeren om lange afstanden te kunnen afleggen. Dat deden ook hardlopers in het Inca-rijk. Romeinse paardenverzorgers verhoogden de kracht van hun viervoeters met een speciale drank. De Romeinen waren ook overtuigd van de werking van gemalen leeuwentanden. Paté, gemaakt van testikels

Edward de Noorlander werd van doping beschuldigd

van verslagen vijanden, deden het ook goed bij deze bevolkingsgroep. Thomas Hicks, de Amerikaanse winnaar van de marathon bij de Olympische Spelen van 1904, kreeg tijdens de wedstrijd tweemaal een kleine hoeveelheid van het zeer giftige strychnine toegediend. Ook andere lopers slikten dit middel voor een betere bloemsomloop. Hierover werd niet geheimzinnig gedaan en Hicks werd niet gediskwalificeerd. Van de Italiaanse marathonloper Dorando Petri, wiens naam wereldberoemd werd door het drama dat zich in 1908 in het White City stadion afspeelde, is bekend dat hij ‘zekere medicijnen’, gebruikte. In 1968 viel in Rome de Deense wielrenner Knud Jensen dood van zijn fiets. Doodsoorzaak was het gebruik van amfetaminen. Twee andere Deense wielrenners ontsnapten ternauwernood aan de dood. Na deze dramatische gebeurtenissen groeide bij steeds meer sportbestuurders het besef niet langer lijdzaam toe te zien. De IAAF begon het gebruik van stimulerende en spierversterkende middelen aan te pakken door bij grote internationale toernooien controles uit te voeren. Dit werd later wereldwijd geïntensiveerd. Door het strengere dopingbeleid blijven prestaties op een aantal nummers nu belangrijk achter bij die van de jaren zeventig en tachtig. In 1997 kwamen Duitse rechercheurs met bewijzen, dat aan duizenden sporters in de voormalige DDR dagelijks, meestal buiten medeweten van de sporter om, verboden middelen waren toegediend in de vorm van ‘vitaminetabletten’. Het verklaarde de vele uitzonderlijke prestaties van DDR-atleten in het

Maria Gommers liep driemaal een wereldrecord

verleden. Velen vragen zich af, wat nog de waarde is van de in die tijd gevestigde records.

De KNAU ontwikkelde een eigen anti-dopingbeleid. Als eerste Nederlandse sportbond introduceerde zij in 1994 een dopingreglement. Controles bij Nederlandse kampioenschappen zijn nu normaal. Voor het erkennen van een nationaal record, is een dopingcontrole vereist. Ook vinden in ons land geregeld 'out of competition' controles plaats. Honderden KNAU'ers zijn in de loop van de jaren in binnen- en buitenland gecontroleerd op dopegebruik.

Laatbloei Maria Gommers

Maria Gommers, dochter van een hoofdonderwijzer uit Stein, liep haar eerste 800 meter op 22-jarige leeftijd. Zeven jaar later was zij in het bezit van drie wereldrecords (incl. een estafette), acht Nederlandse records en zes Nederlandse titels. Zij bezit een bronzen medaille (OS in Mexico City) en een zilveren (EK in Athene). In 1969 werd zij uitgeroepen tot Sportvrouw van het Jaar.

Toch liet het zich niet aanzien dat Maria Gommers een echte topper zou worden. Uitzonderlijke prestaties verwachtte niemand van haar. Ook niet, nadat zij al twintig keer haar persoonlijke records had verbeterd. De ommekeer kwam in 1967. Na enkele internationaal aan-

sprekende successen greep zij de nog weinig gelopen 1500 meter aan om in stadion De Baandert in Sittard een aanval te doen op het wereldrecord. Zij pakte laat in het seizoen, 24 oktober, wél het record, waarop zij en trainer Ben Kusmic hun zinnen hadden gezet. In 4.15,6! Zonder haas en zonder tegenstand. Haar naaste concurrente had meer dan een minuut achterstand. In Mexico City pakte Maria Gommers in 1968 de bronzen Olympische medaille op de 800 meter (2.02,6). Op 20 augustus van dat jaar liepen in het Sittardse stadion IJka Keizer-Laman (2.06,0), Tilly van der Zwaard (2.04,8) en Maria Gommers (2.04,7)

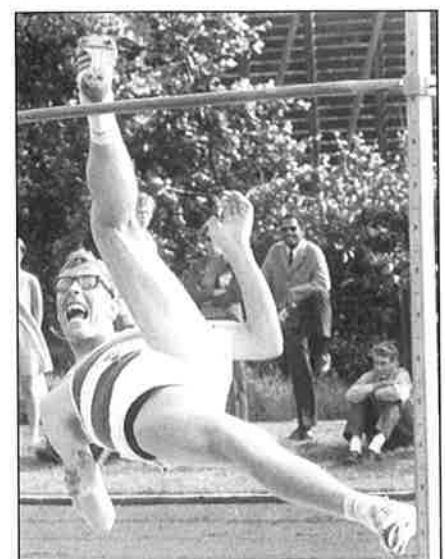
Henk Snepvangers zevenmaal nationaal kampioen 1500 meter, achter hem Wijnand Blatt

de 3 x 800 meter in de wereldrecordtijd van 6.15,5. Het record uit 1967 ging met 4,5 seconden omlaag. Dit record zal nooit meer verbeterd worden, omdat een jaar later de 4 x 800 meter op het programma kwam. Mocht nog iemand aan Maria's grote capaciteiten hebben getwijfeld, dan heeft zij daaraan op 14 juni 1969 een eind gemaakt. Op die datum liep zij in het Engelse Leicester een volgens Britse kranten 'magic mile' in 4.36,8. Zij beroofde daarmee de Engelse atletiek van een van haar laatste klassieke wereldrecords. In 1970 kwam de naam van Maria Gommers niet meer voor in de

uitslagen. Zij trouwde en kreeg de kinderen die zij zo graag wilde. Zij woont al sinds jaar en dag, als mevrouw Hoogakker, in Hoensbroek.

Fosbury flop

In het voorjaar van 1968 toonde het West-Duitse blad *Leichtathletik* een serie foto's van een jonge Amerikaanse hoogspringer die de lat ruggelings passeerde. Men dacht aanvankelijk aan truc-opnamen. Enkele maanden later keken bij de Spelen van Mexico City miljoenen over de hele wereld gefascineerd naar de hoogspringtechniek van de ongenaakbare Amerikaanse student Dick Fosbury. Zijn hoofd ging als eerste lichaamsdeel over de lat. Deze techniek die al een halve eeuw eerder was toegepast, bleek door de landing in het zand of op de harde ondergrond te gevaarlijk. De verbeterde landingsaccommodaties en de latere hoogspringmatrassen verminderden het gevaar van blessures echter aanmerkelijk. De techniek kreeg als naam 'Fosbury flop' of 'flop'. Het was, op enkele uitzonderingen na, het einde van de zij-schaar, de rugschaar, de zijrol, de straddle (buirol) en de vroeger veel toegepaste Schotse sprong. Nederlandse atleten hadden ook baat bij de nieuwe techniek. In tien jaar tijd zorgden Ben Lesterhuis, Peter Geelen en vooral Ruud Wielart dat het nationaal record met 23 centimeter omhoog werd gebracht tot 2,28 meter.

Peter Geelen, de laatste Nederlandse buikrolkampioen